

HE 161/2025; MTK:n lausunto

10.2.2026

Aino Kurtti

MTK Metsänomistajat –linja
Kenttäpäällikkö, Lappi

Poronhoitolain eräiden säännösten muuttamista käsittelevän laajennetun
työryhmän jäsen

HE 161/2025

Esityksen tavoitteet ja poronhoitolakiin lisätty uusi tavoitesäännös laidunten kestävyysparantamiseksi ovat tarpeellisia ja kannatettavia.

Tavoitteet eivät kuitenkaan kaikkien tässä esityksen muodossa toteudu. Esitys sisältää useita kohtia, jotka **heikentävät maanomistajien oikeuksia, omaisuudensuojaa ja maa- ja metsätalouden toimintaedellytyksiä.**

MTK korostaa, että poronhoito on yksi maankäyttömuoto muiden joukossa — **ei etuoikeutettu maankäyttömuoto, jonka kehittäminen saisi tapahtua ympäristön, muiden elinkeinojen ja maanomistajien oikeuksien kustannuksella.**

Poronhoitoa koskevan sääntelyn on oltava tasapainossa eri elinkeinojen ja maanomistajien perusoikeuksien kanssa.

Poroja on liikaa käytettävissä olevaan laidunpinta-alaan nähden; tällaisenaan lakiuudistus ei puutu tähän ongelmaan.

- Laidunalueiden kantokyky vaihtelee – poromäärät tulisi kyetä sopeuttamaan alueiden kantokykyä vastaaviksi
- Perinteisessä saamelaisessa poronhoidossa porokarjan koko mukautui laidunten kantokykyyn.
- Käytännössä tarvitaan **suurimpien sallittujen poromäärien tarkastelu ja niihin puuttuminen nykyistä lyhyemmällä suunnitteluvälillä** jotta voidaan turvata sekä luonnon kestävyys että kannattavan poroelinkeinon vahva tulevaisuus.
- Tilastojen mukaan ollaan alle suurimpien sallittujen poromäärien, mutta luotettavaa faktaa tämän tueksi ei ole saatavilla.

Kuulemisvelvollisuus on laajennettava koskemaan kaikkia yksityismaihin kohdistuvia toimenpiteitä, myös saamelaisten kotiseutualueella.

- Esitetty kuulemisvelvollisuus on rajattu ja voi johtaa tilanteisiin, joissa paliskunnan laatimat suunnitelmat **käytännössä rajoittavat maanomistajan mahdollisuuksia käyttää omaa omaisuuttaan ilman tosiasiallista vaikuttamismahdollisuutta.**
- **Kuulemisvelvoite ja sen ulottaminen koskemaan koko poronhoitoaluetta** on olennainen työkalu poronhoidon sosiaalisen kestävyys toteutumisessa.
- Mikäli maanomistajien kuulemisvelvoitetta rajoitetaan, esitys ei tue lain tavoitteiden toteutumista poronhoidon sosiaalisen kestävyys osalta ja on perustuslain 15 § omaisuudensuojaa rajoittava.

- Hoito- ja käyttösuunnitelmien mukaiset toimenpiteet ja erityisesti **pysyväisluonteisen lisäruokinnan salliminen ilman maan omistus- ja hallintaoikeuden haltijoiden lupaa** voivat lisätä laidunpainetta osalla alueita, jolloin myös porojen aiheuttamat **toisen omaisuuteen kohdistuvat vahingot kumuloituvat näille alueille.**
- MTK näkee ongelmalliseksi sen, että **esitys laajentaa paliskuntien suunnitteluvastuuta ilman korvausvastuun vahvistamista.**

Kuten esityksessäkin todetaan: omaisuuden käyttörajoitusten korvaamisella on merkitystä arvioitaessa rajoitusten hyväksyttävyyttä (PeVL 38/1998 vp ja PeVL 6/2010 vp).

MTK edellyttää, että kuulemisvelvollisuus koskee *kaikkia* suunnitelman toimenpiteitä, kun ne kohdistuvat yksityismaihin, ja pysyväisluonteinen lisäruokinta, ennallistamistoimet, aitaaminen sekä muiden rakennelmien pystyttäminen ovat **aina maan omistus- ja hallintaoikeuksien haltijoiden lupaa edellyttäviä toimenpiteitä koko poronhoitoalueella.**

Suunnitelmien julkisuus ja tiedonsaantioikeus

Maanomistajien tulee saada tieto omiin maihin kohdistuvista toimista

Esitys mahdollistaa sen, että paliskunta voi salata osan suunnitelman tiedoista vedoten elinkeinotoiminnan suojaan.

- **Maanomistajan tiedonsaantioikeus** omiin kiinteistöihinsä kohdistuviin suunnitelman tietoihin on turvattava.
- **Kiinteistötunnus ja kiinteistöä koskevat tiedot ovat henkilötietoa** (mm. HE-luonnos YSL:n, vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain ja LSL:n mukaisista tietovarannoista). Sikäli kun hoito- ja käyttösuunnitelmat sisältävät kiinteistökohtaisia tietoja, on kiinteistön omistajalla oltava tietosuoja-asetuksen ja sen nojalla säädetyn kansallisen lainsäädännön mukainen oikeus näitä tietoja koskien.

Hoito- ja käyttösuunnitelmien oikeusvaikutukset on rajattava tarkasti

Niillä ei tule olla:

- rajoittavaa vaikutusta maa- ja metsätalouden harjoittamiseen
- rajoittavaa vaikutusta maanomistajan päätäntävaltaan (esim. kaavoituksen kautta viranomaisneuvottelun seurauksena)
- rajoittavaa vaikutusta alueen ensisijaiseen maankäyttöön eikä se saa aiheuttaa sille vahinkoa (esim. M-alueella on ensisijainen käyttötarkoitus metsätalous). Mahdolliset vahingot on korvattava täysimääräisesti.

Yksityisomaisuuden käytön ensisijaisuutta ei tule kyseenalaistaa, vaan se tulee tunnistaa ja turvata lainsäädännöllä.

Saamelaisten kotiseutualueella yksityismetsien hakkuut ovat paikoin käytännössä pysähtyneet. MTK on huolissaan siitä, että tästä huolimatta esitetään edelleen vaatimuksia yksityismaille toimenpiteiden vähentämisestä ellei oikeusvaikutuksia koskevissa kirjauksissa olla erityisen selkeitä.

Hoito- ja käyttösuunnitelmat ovat **paliskunnan sisäisiä työkaluja**, eivät kaavoituksen tai lupamenettelyn ohjaavia asiakirjoja.

Toiminta ei saa muuttua luvanvaraiseksi maanomistajan omalla maalla HKS-suunnitelman myötä eivätkä ne saa rajoittaa esim. metsänhoitoa tai muuta tavanomaista maankäyttöä.

Tällä hetkellä poronhoitoalueella on merkittäviä huoltovarmuuteen ja turvallisuuteen liittyviä hankkeita, jotka ovat viivästyneet tai estyneet kokonaan poroelinkeinoon vastustuksen vuoksi. Esityksessä ei nouse realistisesti esille poronhoidon vaikutukset maakunnan kehittämiseen.

Poronhoidon ekologinen, taloudellinen ja sosiaalinen kestävyys ei voi rakentua muiden elinkeinojen väistämismorallisuuden varaan eikä asettaa näitä alisteisiksi sille.

Toimenpiteiden oikeasuhtaisuus ja vaihtoehtojen sekä vaikutusten arviointi

MTK katsoo, että esityksessä ei ole riittävästi arvioitu vaihtoehtoja, jotka

- kohdistuisivat ensisijaisesti valtionmaihin sekä suojelualueisiin
- ei ole huomioitu metsätaloudelle ja muille elinkeinoille aiheutuvia taloudellisia vaikutuksia
- ei ole arvioitu, miten suunnitelmat voivat lisätä porojen painetta jo kuluneille laidunalueille

MTK esittää, että suunnittelussa tulee ensisijaisesti hyödyntää valtionmaita ja suojelualueita, ja että ehdotettujen toimenpiteiden vaikutukset muille elinkeinoille arvioidaan.

MTK pitää välttämättömänä, että:

- **Maanomistajien kuulemisvelvollisuus laajennetaan koskemaan kaikkia yksityismaihin kohdistuvia toimenpiteitä poronhoitoalueella. Myös saamelaisten kotiseutualueella.** Tällä hetkellä esitys sisältää keskenään ristiriidassa olevia kirjauksia paliskuntien velvollisuudesta kuulla maanomistajia niiden toteuttaessa toimenpiteitä kuten aitojen ja muiden rakennelmien rakentaminen, luonnon ennallistamiseen liittyvät toimenpiteet sekä porojen pysyväisluonteinen lisäruokinta. **Edellä mainitut toimenpiteet edellyttävät aina maanomistajan lupaa, myös saamelaisten kotiseutualueella.**
- **Hoito- ja käyttösuunnitelmat ovat paliskunnan sisäinen työkalu, ja niiden oikeusvaikutukset tulee rajata paliskuntaa itseään koskeviksi, ei kolmansia osapuolia velvoittaviksi.** Yksi omaisuudensuojan keskeinen ulottuvuus on, että **omistajalla on lähtökohtainen oikeus määrätä omaisuutensa käytöstä.** Hoito- ja käyttösuunnitelmat eivät saa rajoittaa tätä oikeutta.
- **Maanomistajien oikeus** saada kaikki tieto omiin maihinsa kohdistuvista toimista on turvattava.

- **Lakiuudistuksella kyetään sopeuttamaan poromäärä laidunten kantokykyyn nähden sopivaksi.** Käytännössä tämä vaatisi nykyistä tehokkaampaa suurimpien sallittujen poromäärien sääntelyä.
- Suunnittelussa hyödynnetään ensisijaisesti valtionmaita ja suojelualueita, ja että **ehdotettujen toimenpiteiden vaikutukset muille elinkeinoille arvioidaan.**

MTK näkee elinvoimaisen ja kannattavan poroelinkeinoon monella tapaa tärkeänä Pohjois-Suomessa ja haluaa esityksillään varmistaa elinkeinoon laajaa hyväksyttävyyttä sekä myös laidunten kykyä varmistaa elinkeinoon tulevaisuuden edellytykset.

Kiitos!

Aino Kurtti
MTK Metsänomistajat -linja

